

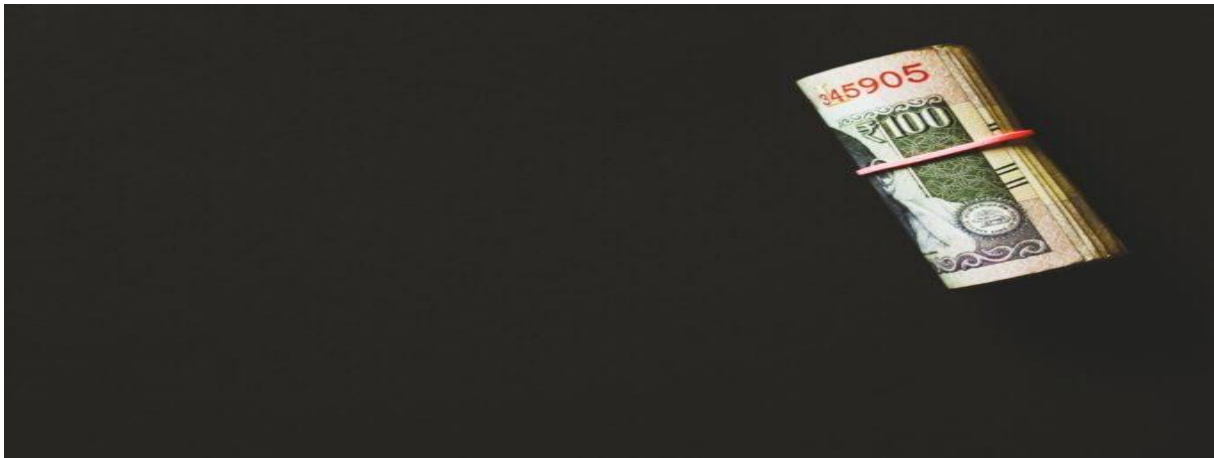
ليکونکی: رچارد دی اولف

منبع اودخپريدو نيته: کونترپانچ «2023-06-07»

ژباړونکی: پوهندوی دوکتور سيدحسام «مل» . [99]

د نړی اقتصاد د بدلون په حال کې دی - خلک پوهیږي، مگر د دوی مشران نه پوهیږي

The World Economy Is Changing—the People Know, But Their Leaders Don't

انځور د rupixen.com لخوا.

کال «2020» د G7 د مجموعي GDP (د متحده ایالاتو او متحدینو) اود BRICS ګروپ (چین او متحدینو) د مجموعي ناخالصو تولیداتو ترمنځ مساوات په نښه کړ. له هغه وخت راهیسې، د BRICS اقتصاد د G7 اقتصادونو په پرتله ګړندی وده کړې. اوس د نړی د ټول تولید دریمه برخه د BRICS هیوادونو څخه راځي پداسې حال کې چې G7 د 30 سلنې څخه کم حساب کوي. د څرګند سمبولیزم هاخوا، دا توپیر حقیقي سیاسي، کلتوري او اقتصادي پایلې لري. هیروشیما ته د اوکراین د **زیلینسکي** راوستل د G7 په اړه پدې وروستیو کې د لویې نړیوالې مسلې څخه د G7 پام اړولو کې پاتې راغلی. هغه څه چې د نړی اقتصاد وده کوي په مقابل کې څه کميږي.

د روسیې په وړاندې د اقتصادي بندیزونو په جگړه کې ښکاره ناکامي د بریکس اتحاد د نسبي ځواک نور ثبوت وړاندې کوي. دا اتحاد اوس کولی شي د G7 د یو وخت غوښتنو او فشارونو د ځای په ځای کولو لپاره هیوادونو ته بدیلونه وړاندې کړي. د روسیې د انزوا کولو وروستي هڅې داسې بریښي چې د G7 نسبي انزوا پرځای وده او افشا شوي. حتی د فرانسې **میکرون** په لور غږ حیران شو چې ایا فرانسه ممکن د اوکراین د جگړې د سطحې لاندې د G7 مقابله د بریکس (BRICS) اقتصادي سیالۍ کې په غلط آس باندې شرط (پر آس باندې شرط تړل کوم چې مسابقه بایلي) ولگوي. شاید مخکې، د دې نسل لږ پرمختللي مخکینیو په آسیا کې د متحده ایالاتو ناکامي ځمکنۍ جگړې له کوریا څخه د ویتنام له لارې افغانستان او عراق ته اغیزمنې کړې.

چین په پرله پسې توګه له امریکا او نړیوالو پور ورکونکو متحدینو (IMF) او نړیوال بانک (سره د نړیوال سویل د پرمختیایي پورونو په برخه کې په ښکاره سیالي کوي G7). په چینایانو برید کوي، په دوی تور لگوي چې د هغه ناوره پور په نقل کولو تورنوي چې د G7 استعمار او د G7 نوي استعمار په سمه توګه بدنام دی. بریدونو د دې ډول پورونو اړتیاو ته په پام سره لږ تاثیر درلود چې د چین پور پالیسي ته وړاندیز شوي ښه راغلاست لامل کيږي. وخت به ووايي چې ایا له G7 څخه چین ته د اقتصادي همکارۍ لیرد د پیړیو شونونکي پورونه شاته پریري. په عین وخت کې، د چین د نړیوالو اقتصادي فعالیتونو سره سیاسي او کلتوري بدلونونه لا د مخه څرګند دي: د بیلګې په توګه، د G7 فشارونو سره سره د اوکراین - روسیې جگړې په وړاندې د افریقایي هیوادونو بې طرفي.

د ډالرو کمول «دلارزدایی» د نړۍ په اقتصاد کې د اوس ګړندي تنظیم کولو بل اړخ استازیتوب کوي له 2000 راهیسې، د مرکزي بانکونو د اسعارو د زیرمو تنا سب چې په امریکایي ډالر ساتل کيږي نیمایي ته راټیټ شوی. دا کمښت دوام لري. هره اونۍ د هغو هیوادونو خبرونه راوړي چې د متحده ایالاتو ډالرو په پرتله په خپلو اسعارو یا نورو اسعارو کې د تا د یا تو په بدل کې د سوداګرۍ او پانګوونې تا د یا ت په متحده ایالاتو کې کموي. سعودي عربستان د پټرو ډولر «پټرو ډالر» سیستم بندوي چې د نړیوال اسعارو په توګه د متحده ایالاتو ډالر خورا مهم ملاتړ کوي. د متحده ایالاتو په ډالرو باندې د نړیوال انحصار کمیدل د متحده ایالاتو حکومت ته د پورونو لپاره د پورونو لپاره موجود ډالر هم کموي ترڅو پورونه تمویل کړي. د دې اوږدې مودې اغیزې، په ځانګړې توګه لکه څنګه چې د متحده ایالاتو حکومت د بودیجې لوی کسر پرمخ وړي، احتمال به د پام وړ وي.

چین په دې وروستیو کې د پخواني د بنیما نویښی د ایران او سعودي عربستان ترمنځ د اړیکو منځګړیتوب وکړ. داسې ګڼګوسی کول چې دا ډول سوله بې ارزښته ده د خالص هیله مند فکر استازیتوب کوي. چین د دوو مهمو دلایلو له مخې کولای شي سولې ته دوام ورکړي **لومړی**، دا سرچینې (پورونه، سوداګریزې معاملي، پانګه اچونه) لري ترڅو د مخالفینو ترمنځ د خوږو استوګنځایونو ژمنې وکړي **دوهم**، په تیرو دريو لسيزو کې د چین په زړه پورې وده د یو نړیوال رژیم له لارې او تر ډېره په سوله کې تر سره شوي.

ده . بيا جنگونه اکثرا په ځانگړو، خورا کمزورو آسيايي ځايونو پورې محدود وو دغو جگړو لږ تر لږه د نړۍ سوداگري او د پانگې جريان گډوډ کړ چې چين يې بډايه کړ.

نوی لیبرال نړیوالتوب چين ته په غير متناسب ډول گټه پورته کړه نو چين او بریکس هېوادونو د امریکا پر ځای د پراخي تعريف شوي نړیوالې ازادې سوداگري او د پانگوني د حرکت د رژیم د دوام د اتل په توگه ځای نیولی دی . د شخړو له منځه وړل، په ځانگړي توگه په منځني ختيځ کې، چين ته دا توان ورکوي چې سوله ايز نړیوال اقتصاد ته وده ورکړي چې په هغه کې يې پرمختگ کړی . په مقابل کې، اقتصادي ملتپالنه (تجارتی جنگونه، د تعرفي پالیسي، هدفي بندیزونه، او نور) د **ترمپ** او **بايدن** لخوا تعقيب شوي، چين د يو گواښ او خطر په توگه په نښه کړی دی . په عکس العمل کې، چين توانيدلی چې په مختلفو نړیوالو فورمونو کې د متحده ايالاتو او G7 د پالیسيو په وړاندې مقاومت او مخالفت وکړي .

د چين د پام وړ اقتصادي ودې سرچينه - او د BRICS هېوادونو کلیدي چې اوس د G7 نړیوال اقتصادي واکمنۍ ته بريالی ننگونه ده - د دې هايبرد اقتصادي ماډل دی . چين د صنايعو د نه تنظيمولو له لارې د شوروي له ماډل څخه جلا شو، په اصل کې د دولتي ملکيت او چلولو تصديو په توگه . دا د خصوصي ملکيت او عملياتي تصديو په توگه د صنعتونو تنظيم نه کولو له لارې د متحده ايالاتو ماډل څخه مات شو پرځای يې، دا يو هايبرد تنظيم کړ چې د چين د کمونست گوند د سياسي نظارت او نهايي کنټرول لاندې دولتي او خصوصي تصدی يوځای کوي . دې هايبرد لوی اقتصادي جوړښت د چين اقتصادي وده د شوروي اتحاد سوسيالیستي جمهوریتونو او متحده ايالاتو دواړو ته د ښه والي وړتيا ورکړه . د چين خصوصي او دولتي تصدی دواړه خپل کاري ځايونه تنظيموي - د دوی د توليد سيستمونه کوچنی کچي - د کار گمارونکي - کارمند جوړښتونو کې چې د شوروي عامه او د متحده ايالاتو خصوصي تصديو لخوا بيلگه شوي . چين له دغو کوچنيو اقتصادي جوړښتونو څخه نه دی مات شوی .

که موږ سرمایه داری په دقيق ډول د هغه ځانگړي کوچني اقتصادي جوړښت (کارگمارونکي - کارمند، مزدوري مزدور، او نور) په توگه تعريف کړو، موږ کولی شو دا د غلام او فيودال کاري ځايونو او د بادار - غلام يا مالک - غلام مايکرو اقتصادي جوړښتونو څخه توپير وکړو . د دې تعريف په تعقيب، هغه څه چې چين يې جوړ کړی د کمونيست گوند لخوا پرمخ وړل يو هايبرد دولت او خصوصي پانگواليزم دی . دا يو اصلي او ځانگړی طبقاتي جوړښت دی چې د ملت د ځان تشریح لخوا د "چينايي ځانگړتياو سره سوسياليزم" په توگه ټاکل شوی . دې طبقي جوړښت د اقتصادي ودې او خپلواکي تيکنالوژيکي پرمختگ د لاسته راوړنو نڅوونو له مخې شوروي اتحاد او G7 دواړو ته خپل برتری ثابت کړ . چين په تيره پيړۍ کې لومړی سيستماتيک او نړیوال سيال شو چې متحده ايالات ورسره مخ شوي دي .

لینن یو وخت د شوروي اتحاد د سوسیالیستي جمهوریت پیل ته د "دولت سرمایه داری" په توګه اشاره وکړه چې د پانګوالي وروسته سوسیالیزم ته د بل لیرد د دندې لخوا ننگول شوی و **شي جين پينګ** کولای شي نن ورځ چین ته د یو هایبرد دولت او خصوصي سرمایه داری په توګه اشاره وکړي، په ورته ډول د یوه واقعي سرمایه داری وروسته سوسیالیزم ته د تګ لاره خپله کړي. پدې کې به د کارګمارونکي - کارمند کاري ځای جوړښت څخه دیموکراتیک بدیل کوچني اقتصادي جوړښت ته لیرد شامل وي او اړتیا ولري: د کار ځای کوپراتیف ټولنه یا د کارګرانو په خپله لارښوونه تصدی شوروي اتحاد هیڅکله دا لیرد ندی کړی. د چین لپاره دوه کلیدي پوښتنې تعقیبوي: کولی شي؟ او دا به؟

امریکا هم له دوو مهمو پوښتنو سره مخامخ ده **بومری**، د متحده ایالاتو ډیری مشران به څومره نور د خپل اقتصادي او نړیوال زوال څخه انکار کولو ته دوام ورکړي، داسې عمل کوي لکه څنګه چې د 1970 او 1980 کلونو راهیسي د متحده ایالاتو دریځ بدل شوی نه و؟ **دوهم**، د دا ډول مشرانو چلند څنګه تشریح کیدی شي کله چې لوی امریکایی اکثریت دا کمښت د روانو اوږدمهاله تمایلاتو په توګه مني؟ د Pew څیړنیز مرکز تصادفي نظریوښتنه چې د مارچ له 27 څخه د 2023 کال د اپریل تر 2 پورې د امریکایانو تر منځ ترسره شوې، پوښتنه وکړه چې دوی د نن ورځې په پرتله په 2050 کې د متحده ایالاتو وضعیت څه تمه لري. ځینې 66 سلنه تمه لري چې د متحده ایالاتو اقتصاد به کمزوری وي. **اویا** سلنه تمه لري چې متحده ایالات به په نړۍ کې لږمهم وي. **اوه** اویا سلنه تمه لري چې متحده ایالات به له سیاسي پلوه ډیر وویشل شي. **اټیا** سلنه تمه لري چې د بډایه او غریب ترمنځ واټن به وده ومومي. خلک په روښانه توګه احساس کوي چې د دوی مشران په کلکه ردوي. دا توپیر د متحده ایالاتو سیاست ته زیان رسوي.

ددی مقالې دلیکونکی په اړه څو کرښې:

ریچارد ډي وولف د میساچوسټس، امهرست پوهنتون د اقتصاد پوهنځی پروفیسور او د نیویارک د نوي ښوونځي پوهنتون په نړیوالو چارو کې د فراغت په پروګرام کې د لیدني پروفیسور دی. هغه په کار کې د دیموکراسۍ بنسټ ایښودونکی دی او د دوی په ملي کچه سندیکیت شو "اقتصادي تازه" کوربه دی. د وولف د لیکچر موضوعات د نورو په منځ کې د اوسني اقتصادي بحران په اصلیت او پایلو او اقتصادي بحران او نړیوال کیدو تمرکز کوي. د هغه وروستی کتاب دی "ناروغی دی سیستم: کله چې سرمایه داري ناکامه شي موږ له ویا یا خان څخه وژغورو" (2020) او د هغه د نورو کتابونو "د سوسیالیزم پوهیدل" او "د مارکسیزم پوهیدل" په www.democracyatwork.info کې شتون لري.

----- په درناوي (08-06-2023)